

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ ZALĂU

**ACTA
MVSEI POROLISSENSIS**

XXXVIII

ARHEOLOGIE – RESTAURARE – CONSERVARE

ZALĂU
2016

EDITOR ȘEF: Dr. Corina BEJINARIU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dr. Horea POP – redactor șef
Dr. Ioan BEJINARIU – redactor responsabil
Dr. Dan BĂCUEȚ CRIȘAN – secretar de redacție
Dr. Marin POP – redactor responsabil
Dr. Sanda BĂCUEȚ CRIȘAN – membru
Dr. Camelia BURGHELE – membru
Dr. Emanoil PRIPON – membru

COLEGIUL EDITORIAL

Dr. Gheorghe LAZAROVICI, Universitatea Eftimie Murgu, Caransebeș, România
Dr. Tiberius BADER, Hemmingen, Baden-Wurttemberg, Germania
Conf. univ. dr. Gelu FLOREA – Departament Istorie Antică și Arheologie, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca (România)
Cercet. șt. I dr. Coriolan H. OPREANU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei (Academia Română), Cluj-Napoca, România
Cercet. șt. II dr. Ioan STANCIU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei (Academia Română), Cluj-Napoca, România
Prof. univ. dr. Sorin MITU – Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
Prof. univ. dr. Adrian IVAN – Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
Drd. Dan Octavian PAUL, Muzeul Banatului, Timișoara, România

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor, pentru formulări și calitatea rezumatelor în limbă străină revine în întregime autorilor.

ACTA MVSEI POROLISSENSIS

Anuarul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău

Orice corespondență referitoare la publicație va fi trimisă pe adresa: MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ ZALĂU , RO-450042 Zalău. Str. Unirii, nr. 9 Tel.: 004-0260-612223, fax: 004-0260-661706 e-mail: muzeul.zalau@gmail.com	Toute correspondance sera envoyée à l'adresse: MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE SI ARTA ZALAU , RO-450042 Zalău. Str. Unirii, nr. 9 Tel.: 004-0260-612223, fax: 004-0260-661706 e-mail: muzeul.zalau@gmail.com
--	--

© EDITURA POROLISSUM A MUZEULUI JUDEȚEAN

ISSN 1016-2801

Tipar: S.C. MEGA PRINT S.R.L. CLUJ-NAPOCA

CUPRINS – SUMMARY – RÉSUMÉ

NEOLITIC

- SIMBOLURI LEGATE DE VÂNĂTOARE DE LA FALEZELE SOMEȘULUI 9
GHEORGHE LAZAROVICI, RADU POP
SYMBOLS RELATED TO HUNTING ON THE BANKS OF THE RIVER SOMEȘ
- CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND UN PANDANTIV DE LUT DE LA TĂȘNAD-SERE..... 65
CRISTIAN VIRAG
SOME CONSIDERATION ABOUT A CLAY PENDANT FROM TĂȘNAD-SERE
- DIN NOU DESPRE PIESELE CU CARACTER SPECIAL DE LA PORȚ „CORĂU”-ALTĂRAȘ /
MESE DE CULT73
SANDA BĂCUEȚ CRIȘAN
SOME REMARKS ABOUT NEOLITHIC ALTARS/CULT TABLES FROM PORT "CORAU"
- ORGANIZAREA PRELUCRĂRII PIETREI ȘLEFUITE LA PORȚ-"CORĂU": ATELIERE? 83
MIHAI DUNCA
ORGANIZING POLISHED STONE PROCESSING AT PORȚ-"CORĂU": WORKSHOPS
- DOUĂ SECERI ENEOLITICE DIN PIATRĂ CIOPLITĂ DESCOPERITE LA ȘOIMUȘ-LÂNGĂ
SAT, JUD. HUNEDOARA 93
MIHAELA-MARIA BARBU
TWO ENEOLITHIC SICKLES OF CARVED STONE DISCOVERED
AT ȘOIMUȘ-LÂNGĂ SAT, HUNEDOARA COUNTY
- THE ANTHROPOMORPHOUS STATUETTES FROM THE SITE STÂNCA DOAMNEI,
ȘTEFĂNEȘTI, BOTOȘANI COUNTY.....103
ADELA KOVÁCS

EPOCA METALELOR

- CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA METALURGIEI PREISTORICE A BRONZULUI DIN
NORD-VESTUL ROMÂNIEI. TIPARUL DE LA ȘIMLEU SILVANIEI (JUDEȚUL SĂLAJ),
PUNCTUL „OBSERVATOR” 121
BEJINARIU IOAN
CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF PREHISTORIC BRONZE
METALLURGY IN NORTH-WEST ROMANIA. THE MOULD FROM
ȘIMLEU SILVANIEI (SĂLAJ COUNTY), "OBSERVATOR" SITE
- AKINAKAI. PUMNALE, SPADE ȘI SĂBII ÎN SPAȚIUL EST-CARPATIC AL ROMÂNIEI
(SEC. VII-V Î.HR.) 139
ALEXANDRU BERZOVAN
AKINAKAI. DAGGERS, SWORDS AND SCIMITARS IN THE EAST-
CARPATHIAN AREA OF ROMANIA (7TH-5TH CENTURIES B.C)

UN TOPORAŞ CU ARIPIOARE DIN FORTIFICAȚIA GETICĂ HORODCA MICĂ	163
OCTAVIAN MUNTEANU	
AN IRON AX WITH WINGS DISCOVERED AT THE GETAE FORTIFICATION FROM HORODCA MICĂ	
ARMELE ÎNCOVOIATE ALE DACILOR LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL II-LEA P. CHR. O PERSPECTIVĂ EXPERIMENTALĂ	181
MARIUS BARBU, CĂTĂLIN BORANGIC	
BENT DACIAN WEAPONS AT THE BEGINNING OF THE 2 ND CENTURY A.D. AN EXPERIMENTAL PERSPECTIVE	
SLASHING KNIVES (<i>HIEBMESSER</i>) – CURVED DAGGER (<i>SICA, -AE</i>). THEIR FUNCTION AND SYMBOLIC ROLE IN THE LA TÈNE PANOPLY OF WEAPONS.....	199
AUREL RUSTOIU	
ARME PROVENIND DE LA URSICI, COM. BOȘOROD, JUD. HUNEDOARA	223
IOSIF VASILE FERENCZ, CRISTINA BODÓ, ANGELICA BĂLOS	
WEAPONS FROM URSICI, COMMUNE BOȘOROD, HUNEDOARA COUNTY	
AȘEZAREA DACICĂ DE LA HUNEDOARA ÎN CONTEXTUL EXTRAGERII METALURGIEI- PRELUCRĂRII FIERULUI DIN MUNȚII POIANA RUSCĂ – ABORDĂRI METODOLOGICE – (I).....	243
ROMAN CRISTIAN-CONSTANTIN, IOAN ROMULUS VASILE, ROXANA TURLE	
THE DACIAN SETTLEMENT FROM HUNEDOARA IN THE CONTEXT OF EXTRACTION OF IRON METALLURGY IN THE POIANA RUSCĂ MOUNTAINS-METHODOLOGICAL APPROACHES	
SOLZI DE ARMURĂ DIN BRONZ DESCOPERIȚI LA ȘIMLEU SILVANIEI	257
HOREA POP, CĂTĂLIN BORANGIC	
BRONZE SCALE ARMOUR PIECES DISCOVERED IN ȘIMLEU SILVANIEI	
WEAPONS AS IDENTITY SYMBOLS DURING THE EARLY ROMAN PROVINCIAL PERIOD. A THEORETICAL APPROACH	267
MARIANA EGRI	
EPOCA ROMANĂ	
DESPRE <i>EXPEDITIO BURICA</i> ȘI PREZENȚA DETAȘAMENTELOR LEGIUNII III ITALICA ÎN DACIA	281
SORIN NEMETI	
ABOUT THE <i>EXPEDITIO BURICA</i> AND THE PRESENCE OF DETACHMENTS OF THE III ITALICA LEGION IN DACIA	
MAPPING THE ROMAN ROAD CĂȘEIU-ILIȘUA-ORHEIU BISTRIȚEI	289
FLORIN-GHEORGHE FODOREAN	
CONSTRUCTION HISTORY AND LIFEWAYS IN THE CIVILIAN SETTLEMENT OF POROLISSUM AS OBSERVED IN AREA 22 OF THE POROLISSUM FORUM PROJECT.....	305
ERIC C. DE SENA, ROBERT WANNER	
NEW DATA ON THE ROMAN ART AND SCULPTURE FROM POROLISSUM (II).....	329
RADU ZĂGREANU, DAN-AUGUSTIN DEAC, EMANOIL PRIPON	

REUTILIZAREA FOSTELOR CASTRE ALE PROVINCIEI DACIA ÎN EPOCILE POSTROMANE - PROBLEME ALE CERCETĂRII. I	343
DAN MATEI THE REUSE OF THE FORMER CAMPS FROM THE PROVINCE OF DACIA IN THE POST-ROMAN TIMES - ISSUES OF THE RESEARCH. I	

MIGRAȚII, EV MEDIU

CONSIDERAȚII PRIVIND TOPOARELE DIN SECOLELE VII-VIII DESCOPERITE PE TERITORIUL TRANSILVANIEI	359
CĂLIN COSMA BETRACHTUNGEN ZU DEN ÄXTEN DES VII. - VIII. JH VOM GEBIET SIEBENBÜRGENS	
VESTIGII DIN EPOCA AVARĂ DESCOPERITE LA NUȘFALĂU „CORLATE” (JUD. SĂLAJ)	391
DAN BĂCUEȚ-CRIȘAN AVAR AGE VESTIGES DISCOVERED AT NUȘFALĂU “CORLATE” (SĂLAJ COUNTY)	
MONUMENTE UITATE (I) BISERICILE MEDIEVALE DISPĂRUTE DIN JUDEȚUL SĂLAJ	409
DAN CULIC FORGOTTEN MONUMENTS (I). LOST MEDIEVAL CHURCHES IN SĂLAJ COUNTY	
MATERIAL ARHEOLOGIC MEDIEVAL DESCOPERIT ÎN URMA ACTIVITĂȚII DE DETECȚIE DE METALE PE TERITORIUL COMUNEI NOJORID, JUDEȚUL BIHOR	419
IOAN CRIȘAN MEDIEVAL ARCHAEOLOGICAL MATERIAL DISCOVERED FOLLOW-UP OF THE METALS DETECTION ACTIVITY ON THE TERRITORY OF THE NOJORID COMMUNE, BIHOR COUNTY	
ELITE LOCALE ȘI CENTRE DE PUTERE ÎN BANAT (SFÂRȘITUL SECOLULUI AL IX-LEA - ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XI-LEA)	433
SILVIU OȚA LOCAL ELITES AND CENTRES OF POWER IN BANAT (LATE IX TH - EARLY XI TH CENTURIES)	

RESTAURARE - CONSERVARE

RESTAURAREA A DOUĂ PIESE DE CERAMICĂ DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI, JUDEȚUL SĂLAJ - STUDIU DE CAZ -	461
ANAMARIA ELEKES RESTORATION OF TWO CERAMIC POTS FOUND AT ȘIMLEU SILVANIEI, SĂLAJ COUNTY	
BRONZUL. DE LA UN ALIAJ LA O EPOCĂ	471
TEODORA JUGRĂSTAN BRONZE FROM AN ALLOY TO AN AGE	
SPADĂ CELTICĂ DIN FIER	479
ELISABETA MARIANCIUC CELTIC IRON SWORD	
PROCESUL DE RESTAURARE ȘI CONSERVARE A DOUĂ VASE DACO-GETICE	487
PĂCURAR IOANA MIHAELA THE RESTORATION AND PRESERVATION OF TWO GETO-DACIAN POTS	

RESTAURAREA UNOR FRUCTIERE DACICE DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI- CETATE, JUDEȚUL SĂLAJ	493
---	-----

EMANOIL PRIPON

CONSERVATION AND RESTORATION PHASES OF TWO DACIAN FRUIT
BOWLS DISCOVERED AT ȘIMLEU SILVANIEI – CETATE, SĂLAJ COUNTY

RESTAURAREA UNOR FRUCTIERE DACICE DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI- CETATE, JUDEȚUL SĂLAJ

EMANOIL PRIPON*

CONSERVATION AND RESTORATION PHASES OF TWO DACIAN FRUIT BOWLS DISCOVERED AT ȘIMLEU SILVANIEI – CETATE, SĂLAJ COUNTY

REZUMAT: *Lucrarea prezintă operațiunile de restaurare și conservare a două fructiere dacice descoperite în așezarea dacică de la Șimleu Silvaniei-Cetate, județul Sălaj. Operațiunile de restaurare-conservare au implicat îndepărtarea depunerilor din mediul de zacere (folosind Titriplex III), asamblarea și lipirea fragmentelor ceramice cu poliacetat de vinil, completarea zonelor lacunare cu ipsos de modelaj colorat în masă și conservarea finală cu lac nitro-celulozic incolor.*

CUVINTE-CHEIE: *conservare, restaurare ceramică, înlăturarea depunerilor, fructieră dacică, Șimleu Silvaniei.*

ABSTRACT: *This paper presents the conservation and restoration phases of two dacian fruit bowls discovered at Șimleu Silvaniei – Cetate, Sălaj County. Deposits from the pottery were removed with Titriplex III. After the fragments were put together and the missing parts were filled with coloured gyps, the surface was protected with nitro-celulozic polish.*

KEYWORDS: *conservation, ceramic restoration, removing deposits, fruit bowl, Șimleu Silvaniei.*

Cercetările sistematice derulate în așezarea dacică de la Șimleu Silvaniei-Cetate¹, au adus la lumina zilei un bogat material arheologic. Printre obiectivele campaniei arheologice din anul 2008, s-a numărat și cercetarea unei locuințe identificate în anul 2003 (Complexul C5).² Cercetarea integrală a acestui complex a dus la descoperirea unui bogat inventar ceramic (Foto 1), format din șapte – opt recipiente, majoritatea confecționate la roată, ce acoperă aproape toate categoriile de vase cunoscute în repertoriul ceramicii din secolul I p. Chr.³

Lucrarea de față prezintă operațiunile de restaurare și conservare a două fructiere dacice descoperite în contextul amintit mai sus.

La intrarea în laboratorul de restaurare, piesele se prezentau sub forma câtorva zeci de fragmente ceramice. Contextul descoperirii sugerează faptul că acestea și-au pierdut integritatea în urma unui accident de epocă, probabil prin prăbușirea de pe o poliță, odată cu incendierea locuinței⁴.

Încă din faza de șantier arheologic, imediat după prelevare, au fost înlăturate depunerile humice mai puțin aderente pe suprafața fragmentelor ceramice, prin imersie în apă și periere. Operațiunea de

* Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, emanoilpripon@yahoo.com

¹ Pop 2006, p. 35–39.

² Pop et alii 2004, p. 336.

³ Pop et alii 2009, p. 212.

⁴ *Ibidem.*

înlăturare primară a depunerilor de sol a evidențiat prezența depunerilor silicaticice și calcaroase, de altfel imune la simpla spălare cu apă.

În urma efectuării observațiilor macroscopice și microscopice privind natura depunerilor, am constatat prezența depunerilor silicaticice și calcaroase pe suprafața interioară, exterioară și în zonele de ruptură (îmbinare) a fragmentelor ceramice.

Prezența depunerilor silicaticice și calcaroase pe suprafața interioară și exterioară a fragmentelor ceramice, dar în special pe zonele de ruptură a biscuitului (zona de contact), reclamă necesitatea aplicării unui tratament chimic pentru înlăturarea acestui inconvenient de natură estetică și procedurală (asamblare și lipire).

Fragmentele ceramice au o densitate excepțională, pastă omogenă cu degresant foarte fin, foarte bine arse reducător. Unele dintre fragmente prezintă urme de ardere secundară. În privința diagnosticului, reafirmăm faptul că piesa și-a pierdut integritatea prin fragmentarea excesivă în urma unui accident de epocă, dar foarte probabil și în urma presiunii ulterioare a solului.

Operațiunile de restaurare – conservare s-au derulat după următorul algoritm:

- imersia fragmentelor ceramice în apă distilată pentru saturare.
- imersia fragmentelor ceramice în baie de Complexon III/Titriplex III (5%), urmată de perieri repetate sub jet de apă și intervenții mecanice cu instrumentar de detartraj, pentru înlăturarea depunerilor.
- spălare/„neutralizare”.
- uscare liberă la temperatura camerei.
- asamblare și lipire cu poliacetat de vinil fără plastifiant.
- completarea zonelor lacunare cu ipsos de modelaj colorat în masă.
- uscare liberă la temperatura camerei.
- conservare finală prin pensulare cu lac nitrocelulozic incolor.

În cadrul procesului de procesul de restaurare, pentru fiecare piesă în parte, am optat mai întâi pentru asamblarea și lipirea fragmentelor ce formează piciorul vasului, pentru ca mai apoi să continui cu asamblarea și lipirea fragmentelor ceramice din zona superioară a piesei. Această modalitate de abordare a restaurării celor două artefacte s-a dovedit a fi practică, în special datorită posibilității mult mai facile de manevrare a pieselor în timpul completării zonelor lacunare (Foto 2 – 3).

Piese ceramice prezentate au oferit un adevărat „regal” pentru un restaurator de bunuri de patrimoniu mobil din ceramică. Facem această afirmație, deoarece artefactele au trecut prin aproape toate fazele procesului tehnologic tipic pentru restaurarea ceramicii arheologice: de la intervenții mecanice, la tratamente chimice pentru îndepărtarea urmelor de zacere în sol și completarea zonelor lacunare (Foto 4).

Datorită fragmentării excesive a piesei, asamblarea și lipirea fragmentelor ce compun cele două fructiere, au pus reale probleme de refacere în special în privința redării liniarității formelor. În urma finalizării operațiunilor de restaurare-conservare, patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău s-a îmbogățit cu două artefacte de excepție, care au făcut obiectul expunerii în cadrul unor manifestări științifice de talie internațională⁵ și națională⁶.

De fapt, în momentul publicării acestui material, întreg inventarul ceramic al locuinței cercetate în 2008 este restaurat (Foto 5).

⁵ Pripon 2009, p. 19.

⁶ Pripon 2013, p. 15.

BIBLIOGRAFIE:

- Pop, 2006 Horea Pop, Fortificații din vestul și nord-vestul României, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2006.
- Pop et alii, 2004 Horea Pop, Zsolt Csók, Dan Culic, Marius Ardeleanu, Raul Bârjac, Emanuel Morar, Zoltán Szabo, *Șimleu Silvaniei, județul Sălaj. Punct: Cetate*. Cronica Cercetărilor Arheologice din România, 2004, p. 335–336.
- Pop et alii, 2009 Horea Pop, Ioana Marchiș, Marius Ardeleanu, *Șimleu Silvaniei, județul Sălaj. Punct: Cetate*. Cronica Cercetărilor Arheologice din România, 2009, p. 212.
- Pripon 2009 Emanoil Pripon, *Fructieră dacică/Dacian fruit bowl*, în MATCONS 2009, *Matter and Materials in/for Heritage Conservation. Materie și materiale în/pentru restaurarea-conservarea patrimoniului*, Editura Arves, Craiova, 2009, p. 19.
- Pripon 2013 Emanoil Pripon, *Fructieră dacică/Dacian fruit bowl*, în Simona Violeta Gheorghe, Adela Gabriela Dumitru (coord.), *Salonul Național de Restaurare/The National Exhibition of Restoration*, Craiova, 2013, p. 15.

Foto 1. Ceramică dacică *in situ* (Șimleu Silvaniei – Cetate, CS/2008).

Foto 1. Dacian pottery *in situ* (Șimleu Silvaniei-Cetate, CS/2008).

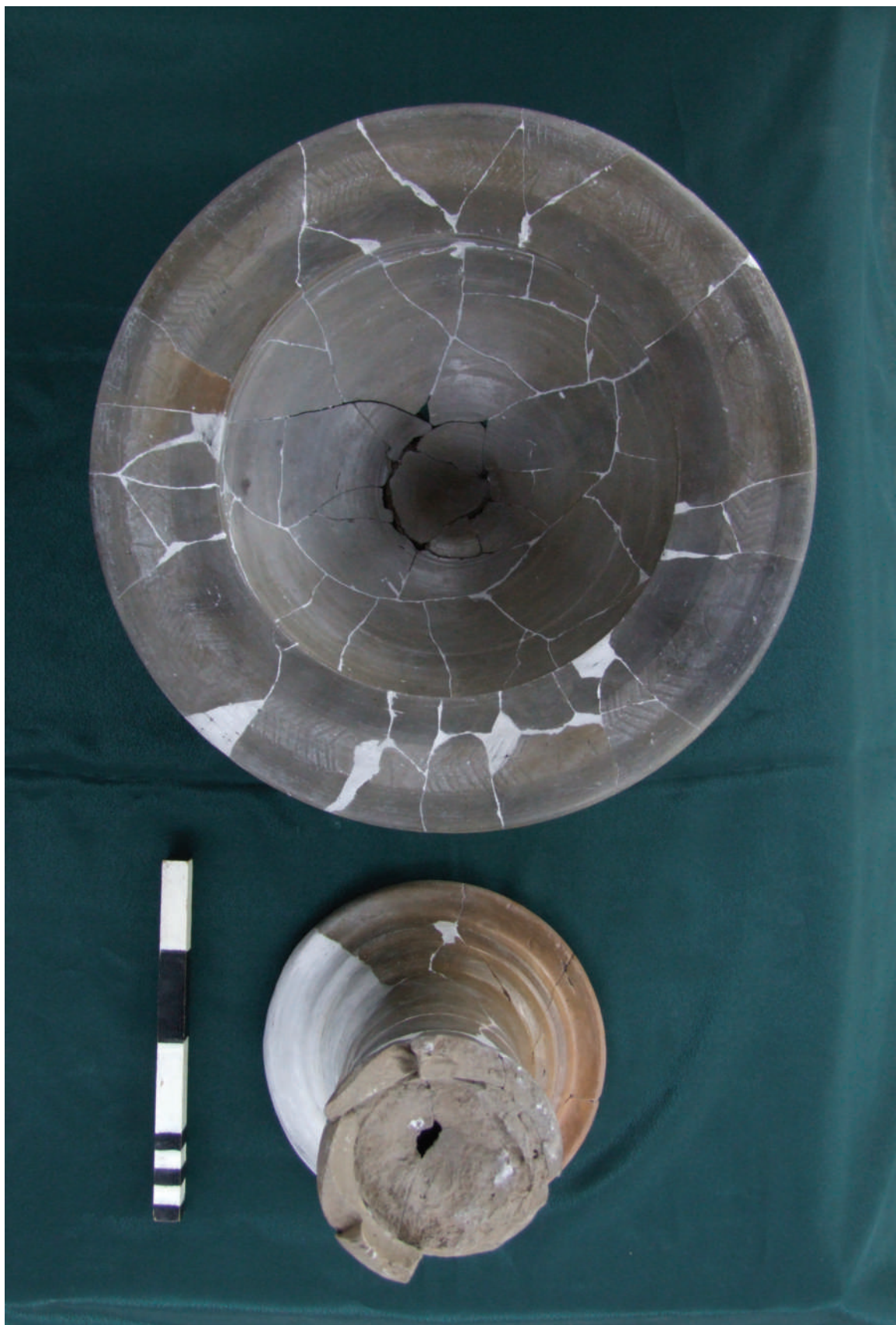

Foto 2. Fructieră dacice în timpul restaurării.
Foto 2. Dacian fruit bowl, in during restoration.

Foto 3. Fructieră dacice în timpul restaurării.
Foto 3. Dacian fruit bowl, in during restoration.

Foto 4. Fructieră dacică după restaurare.
Foto 4. Dacian fruit bowl, after restoration.

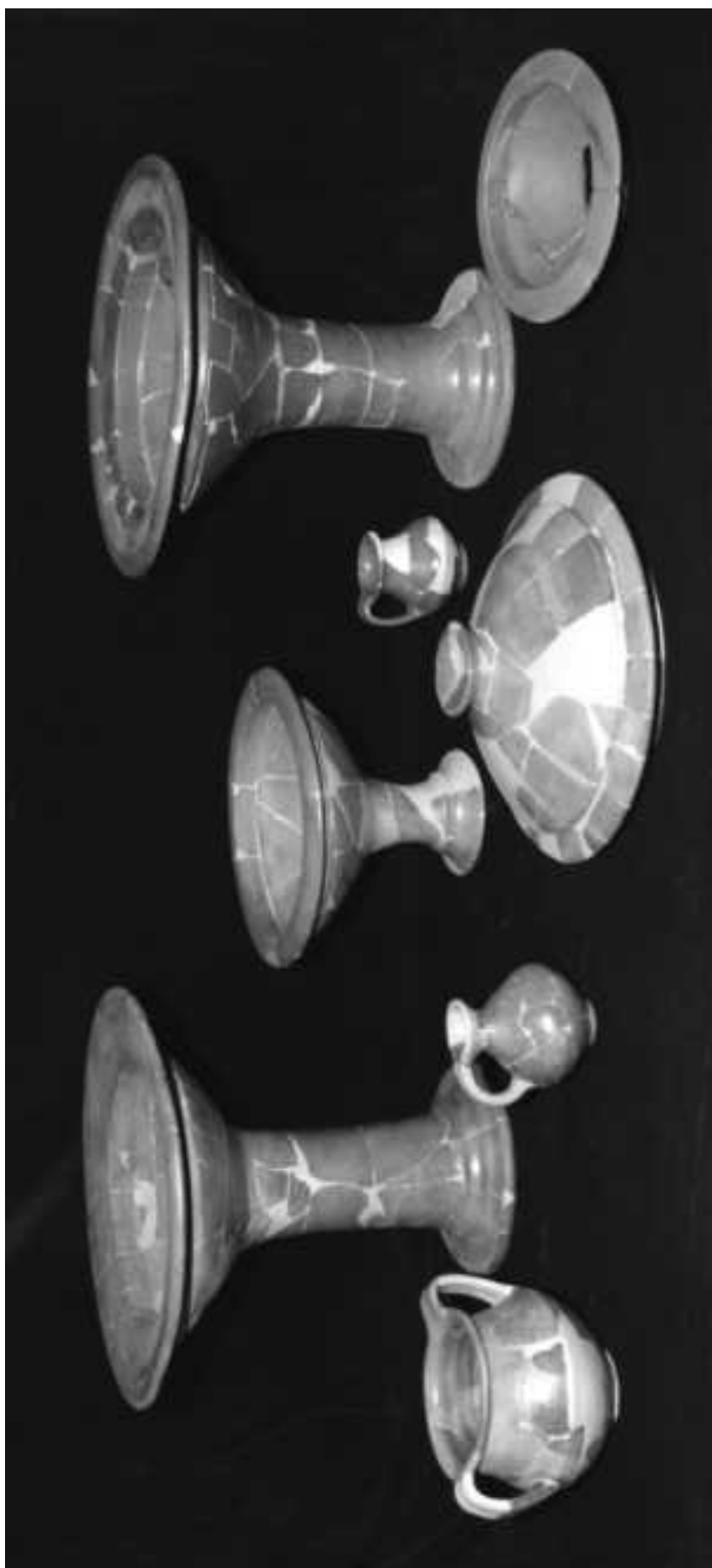

Foto 5. Ceramică din locuința dacică, după restaurare.
Foto 5. Dacian pottery, after restoration.